הדר HADAR
תורה · עבודה · חסד

דבש

דְּבַשׁ וְחָלָב תַּחַת לְשׁוֹנֶךָ

פָּרָשַׁת וַיֵּצֵא

ליצירת קשר ולהזמנת עלון שבועי

ח' - ט' כִּסְלֵו תשפ"ו 29-28 נובמבר 2025

מָה בַּפָּרָשָׁה

- יעקב יוצא מבאר שבע ובורח אל בית דודו, לָבָן.
- יעקב רואה בחלום סֻלָּם המגיע עד השמים, ומלאכים עולים ויורדים בו.
- ה' מבטיח ליעקב שצאצאיו יירשו את ארץ כנען, ושישמור ויגן עליו.
- יעקב ממשיך בדרכו עד שהוא מגיע אל באר, ושם הוא פוגש את רחל, בתו של לבן.
- יעקב מתאהב ברחל ועובד כרועה צאן אצל לבן שבע שנים כדי להתחתן איתה.
- לבן מרמה אותו ונותן לו במקום רחל את בתו הבכורה לאה.
- יעקב מסכים לעבוד שבע שנים נוספות כדי להתחתן גם עם רחל.
- רחל ולאה, יחד עם השפחות בלהה וזלפה, יולדות אחד עשר בנים ובת אחת.
- יעקב ממשיך לעבוד בשביל לבן ולקבל את שכרו בצאן, אבל הוא אומר שלבן לא מתנהג אליו בהגינות. יעקב, רחל ולאה מחליטים לשוב אל ארץ כנען.
- כאשר לבן מגלה שהם עזבו, הוא רודף אחריהם, אבל ה' נגלה אליו בחלום ואומר לו לא לפגוע בהם.
- יעקב ולבן כורתים ברית ומסכימים להיפרד זה מזה.

• מִדְרָשׁ •

מדרשים הם סיפורים או רעיונות שעוזרים לנו להבין את התורה. הם מגיעים מתוך הקשבה טובה למילים של התורה ולדרך שבה הן נכתבות. כאן ננסה לגלות אילו רמזים המדרש מוצא במילים של התורה, ולחשוב יחד מה הוא רוצה ללמד אותנו.

יעקב יוצא מארץ כנען, נרדם וחולם חלום. אבל תיאור החלום לא ברור, וכל ההבנה תלויה במילה אחת.

בראשית כח:יב-יג

וַיַּחֲלֹם וְהִנֵּה סֻלָּם מֻצָּב אַרְצָה וְרֹאשׁוֹ מַגִּיעַ הַשָּׁמָיְמָה
וְהִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱלֹקִים עֹלִים וְיֹרְדִים בּוֹ:
וְהִנֵּה ה' נִצָּב **עָלָיו**...

המילה **"עליו"** יכולה להתפרש בשני אופנים: או שה' עמד על הסולם, או שה' עמד על יעקב. מה כוונת הפסוק?

בראשית רבה סט:ג

רַבִּי חִיָּא רַבָּה וְרַבִּי יַנַּאי,
חַד אָמַר, עָלָיו, עַל סֻלָּם.
וְחַד אָמַר, עָלָיו, עַל יַעֲקֹב.

לפי הדעה הראשונה, יעקב ראה את הסולם ומלאכים עולים ויורדים עליו, וגם ראה את ה' עומד על הסולם (אולי בראשו). לפי הדעה השניה, ה' עמד על יעקב עצמו. פירוש זה מבואר בהמשך המדרש:

בראשית רבה סט:ב

וְאָמַר רַבִּי חָמָא בַּר חֲנִינָא:
... כֵּיוָן שֶׁעָמַד אָבִינוּ יַעֲקֹב
"אִישׁ יַחַד פְּנֵי רֵעֵהוּ" (מִשְׁלֵי כז, יז),
שְׁנִּתְיַחֲדָה עָלָיו הַשְּׁכִינָה.

אם ה' עמד על יעקב, זאת אומרת שהוא היה קרוב אליו כמו חבר טוב, ושדברי ה' ליעקב היו כמו שיחה בין חברים.

- נסו לדמיין את חלום יעקב. אילו ראיות ניתן למצוא מהפסוקים לשאלה אם ה' עמד על הסולם או דווקא קרוב ליעקב? כיצד זה משפיע על הבנת הסיפור שה' בחר לדבר עם יעקב באופן כל כך קרוב?
- מה מלמדת אותנו העובדה שה' בחר לדבר עם יעקב בקרבה גדולה ובאופן אישי כל כך? האם גם לכם היו שיחות קרובות ואינטימיות עם אנשים חשובים לכם? איך הרגשתם בהן? וכיצד לדעתכם יעקב חש באותו רגע?

• פַּרְשָׁנוּת •

כאשר יעקב פוגש את לבן, התורה מתארת בקצרה את שתי בנותיו של לבן. אנו לומדים דבר אחד על לאה.

בראשית כט:יז

וְעֵינֵי לֵאָה רַכּוֹת וְרָחֵל הָיְתָה יְפַת־תֹּאַר וִיפַת מַרְאֶה:

מה פירוש הדבר שעיניה של לאה היו "רַכּוֹת"? מדוע התורה מספרת לנו דווקא את הפרט הזה?

המשך בעמוד הבא >>

<< המשך מהעמוד הקודם

הנה שתי דעות בנושא – נסו להבין מה ההבדל ביניהן!

העמק דבר (מזרח אירופה, לפני 150 שנה)

וְהַבָּנָה שֶׁהָיוּ נָאוֹת אֲבָל מִפְּנֵי רַכּוּתָן לֹא הָיְתָה יְכוֹלָה לִרְעוֹת בַּצֹּאן מִשּׁוּם שֶׁאוֹר הַשֶּׁמֶשׁ הָיָה מַזִּיק לָהֶן.

לפי העמק דבר, העיניים של לאה היו רגישות לאור השמש. רש"י מביא הסבר אחר לגמרי, מן התלמוד (בבא בתרא קכג ע"א). לפי פירושו, "רַכּוֹת" פירושו "בלויות מן הבכי", כלומר שמרוב דמעות נִשְׁחֲקוּ העיניים של לאה:

רש"י (צרפת, לפני 1000 שנה)

שֶׁהָיְתָה סְבוּרָה לַעֲלוֹת בְּגוֹרָלוֹ שֶׁל עֵשָׂו וּבוֹכָה, שֶׁהָיוּ הַכֹּל אוֹמְרִים שְׁנֵי בָּנִים לְרִבְקָה וּשְׁתֵּי בָּנוֹת לְלָבָן,
הַגְּדוֹלָה לַגָּדוֹל וְהַקְּטַנָּה לַקָּטָן.

- מה ההבדל בין שני הפירושים?
- מדוע לדעתכן לאה לא רצתה להינשא לעֵשָׂו? ומה זה יכול ללמד אותנו עליה?

הֲלָכָה

תְּפִילַת הַדֶּרֶךְ

בסוף הפרשה, כשיעקב עושה את דרכו חזרה לארץ כנען, הוא פוגש מלאכים.

בראשית לב:ב-ג

וְיַעֲקֹב הָלַךְ לְדַרְכּוֹ וַיִּפְגְּעוּ־בוֹ מַלְאֲכֵי אֱלֹקִים:

וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב כַּאֲשֶׁר רָאָם מַחֲנֵה אֱלֹקִים זֶה וַיִּקְרָא שֵׁם־הַמָּקוֹם הַהוּא מַחֲנָיִם:

נהוג לומר את שני הפסוקים האלה כחלק מתפילת הדרך, מתוך תקווה שה' ישלח מלאכים לשמור עלינו בדרך. מקור התפילה הוא בתלמוד.

תלמוד בבלי מסכת ברכות כט ע"ב

וְאָמַר רַבִּי יַעֲקֹב אָמַר רַב חִסְדָּא:
כָּל הַיּוֹצֵא לַדֶּרֶךְ צָרִיךְ לְהִתְפַּלֵּל תְּפִלַּת הַדֶּרֶךְ.

על אילו סוגי נסיעות אומרים תפילת הדרך?

השולחן ערוך (אורח חיים קי:ז) פוסק שתפילת הדרך נאמרת רק כשיוצאים מהעיר למרחק של יותר מפרסה (קצת פחות מ-4 קילומטרים). בזמנו של השולחן ערוך, לפני כחמש מאות שנה, זאת היתה נסיעה משמעותית!

יש אנשים שלא נוהגים לומר תפילת הדרך כשיש יישובים לאורך כל הדרך.

מתי אומרים תפילת הדרך?

המשנה ברורה (אורח חיים קי:כט) מסביר שתפילת הדרך נאמרת מיד לאחר היציאה מן העיר, כשאין יותר בתים מסביב. כיום נהוג לומר תפילת הדרך גם במטוס, בזמן ההמראה.

פניני הלכה (אורח חיים קי:ז) מציין שגם נסיעה בתוך העיר עלולה להיות מסוכנת, ולכן מותר לומר תפילת הדרך בנסיעה ברכב– אפילו אם לא יוצאים מהעיר.

עליות:

1) בראשית כח:י-כב
2) כט:א-יז
3) כט:יח-ל:יג
4) ל:יד-כז
5) ל:כח-לא:טז
6) לא:יז-מב
7) לא:מג-לב:ב

• שְׁאֵלוֹת הַשָּׁבוּעַ •

התשובות לשבע השאלות הראשונות נמצאות בעלייה התואמת בקריאת התורה. התשובות לשאלות 8-10 קשות יותר, ויכולות להימצא בכל מקום בפרשה.

בהבנה!

1. מה היה שמו המקורי של המקום שבו חלם יעקב?

2. מדוע לא יכלו הרועים להסיר את האבן מעל הבאר?
3. מי היה בנו החמישי של יעקב, ומי הייתה אמו?
4. מה ביקשה רחל לקבל מלֵאָה?
5. אילו כבשים ועיזים הגיעו ליעקב לפי ההסכם שעשה עם לבן?
6. מה גנבה רחל מאביה?
7. מהן שתי המילים בארמית שמופיעות בפרשה?
8. איפה היו שתי המצבות שיעקב הקים?
9. כמה שנים עבד יעקב אצל לבן בסך הכל?
10. אחד מילדיו של יעקב קיבל את שמו משתי סיבות שונות. מיהו הילד, ומהן הסיבות?

* חפשו את התשובות בעמוד 8

• מָה זֶה •

כאשר רחל בורחת מבית לבן עם משפחתה, היא גונבת את ה"תְּרָפִים" של אביה (בראשית לא:יט). מה הם תרפים, ולמה רחל גנבה אותם?

הרמז מופיע בהמשך הפרק, כשלבן מכנה את התרפים "אלוהי" (בראשית לא:ל). רש"י מסביר שרחל גנבה אותם כדי למנוע מאביה לעבוד עבודה זרה.

אבל אבן עזרא (ספרד, לפני כ־900 שנה) מציע הסבר עמוק יותר: התרפים היו כלי קסמים שבעזרתם היו קוראים במזלות ומנסים לנחש את העתיד. רחל רצתה למנוע מִלָּבָן להשתמש בהם כדי לגלות לאן הם בורחים, ולכן לקחה אותם עמה.

• דַּקָּה שֶׁל דִּיוּן •

איך לשחק:

- הנה כמה טיעונים לפתיחת המשחק. התחלקו לשתי קבוצות והכינו מספר טיעונים.
- מומלץ להוסיף רעיונות חדשים לאלה שמובאים כאן.
- כל קבוצה תציג את עמדתה במשך שלושים שניות. הקבוצה המשכנעת ביותר תנצח!

דיון: הרבה אחים ואחיות זה נהדר!

מסכים

- תמיד יש לך עם מי לשחק.
- תמיד יש מישהו שיגן עליך ויעמוד לצדך.

לא מסכימה

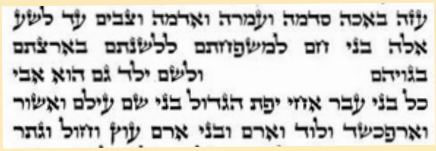
- צריך לחלוק איתם את הצעצועים.
- רועש מדי בבית.

תוכן ועריכה: טלי אדלה, אנה לאה ברנשטיין סימפסון, מרה בראונפלד, יצחק ברונשטיין, חנה קופץ, שושי לוקשין, ג'רמי טאביק, איתן טוקר, אפי אונטרמן, ציביה פרנק ויגודה וג'ייסון רוגוף. עיצוב: ג'ן קלור וסטודיו דוב. איור: אלעד ליפשיץ.
מכון הדר

• קְרִיאַת הַתּוֹרָה •

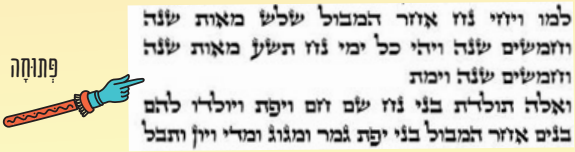
בדרך כלל, הטקסט בספר תורה הוא אוסף של מילים המסודרות בעמודות - מלבנים אנכיים בגודל זהה. אבל אם נשים לב, נראה שבכל מיני מקומות יש רווחים בשורות. הסתכלו בעמודה הזאת מפרשת נֹחַ – רואים כאן כמה סוגים שונים של הפסקות.

אחת מההפסקות נקראת סְתוּמָה: רווח באמצע השורה, עם מילים משני הצדדים.

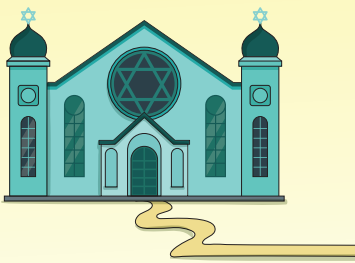

עֵזֶר בְּאַכְזָה סַרְמָה וְעֲמָרָה וְאַרְמָה וְצָבִים עַד לְשַׁע
אֵלֶּה בְּנֵי זֵם לְמִשְׁפְּחֹתָם לִלְשֹׁנֹתָם בְּאַרְצֹתָם
בְּגוֹיֵהֶם וּלְשֵׁם יֻלַּד גַּם הוּא אֲבִי
כָּל בְּנֵי עֵבֶר אֲזַי יַפֶת הַגָּדוֹל בְּנֵי שֵׁם עֵילָם וְאַשּׁוּר
וְאַרְפַּכְשַׁד וְלוּד וְאֲרָם וּבְנֵי אֲרָם עוּץ וְחוּל וְגֶתֶר

סְתוּמָה

לפעמים ההפסקה מתחילה באמצע השורה ונמשכת עד סוף השורה. הפסקה כזו נקראת פְּתוּחָה, מפני שהיא פתוחה לגמרי ואין עוד מילים עד סוף השורה.

לְמוֹ וַיְזִי נוֹז אַזֹּר הַמְבוֹל שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שָׁנָה
וּשְׁמֹנִים שָׁנָה וַיְהִי כָּל יְמֵי נוֹז תְּשַׁע מֵאוֹת שָׁנָה
וַחֲמִשִּׁים שָׁנָה וַיָּמֹת
וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת בְּנֵי נוֹז שֵׁם וָזֶם וָיֶפֶת וַיִּוָּלְדוּ לָהֶם
בָּנִים אַזֹּר הַמְבוֹל בְּנֵי יֶפֶת גֹּמֶר וּמָגוֹג וּמָדַי וָיָן וְתֻבַל

פְּתוּחָה

ברוב העמודות שבתורה יש הפסקות, וכמעט בכל פרשה מופיעות הפסקות כאלה. למעשה, יש בתורה רק שתי פרשות שאין בהן הפסקות כלל, אלא הן כתובות כיחידה אחת רצופה – ואחת מהן היא פרשת ויצא. לכן, אם פעם תעמדו על הבימה לקרוא את הפרשה הזו מספר התורה, תיזהרו לא לאבד את המקום – כי אין שום הפסקה שתעזור למצוא אותו מחדש!

תשובות:

1. לוז
2. היה צורך להמתין עד שכל הרועים יתאספו (נראה שהאבן הייתה כבדה מדי להזיז ללא עזרת כולם)
3. הבן: דן; אמו: בלהה
4. הַדּוּדָאִים שֶׁרָאוּבֵן בָּנָה מצא בשדה
5. כבשים חומות, וכן כל הצאן והעזים המנוקדים והמוכתמים
6. את התרפים של אביה
7. יְגַר שָׂהֲדוּתָא, השם שנתן לבן למקום שבו הוא ויעקב כרתו ברית
8. בֵּית־אֵל (בראשית כח:יט) וּנְלֻעַד (לא:מז)
9. 20
10. יוסף – "אָסֵף אֱלֹקִים אֶת חֶרְפָּתִי" (בראשית ל:כג) ו"יֹסֵף ה' לִי בֵּן אַחֵר" (שם:כד)

הדר HADAR
תורה · עבודה · חסד

כל הזכויות שמורות למכון הדר.
ניתן להעתיק ולצלם למטרות לא מסחריות.

מכון הדר ע"ר | חובבי ציון 25
ירושלים | 02-563-3782
mechonhadar.org.il
israel@hadar.org